

HİTİT ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ I. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGISI DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Muammer CENGİL *

Özet

Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi I. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Bu çalışmada 2008-2009 akademik yılında Hitit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri araştırılmaktadır. Araştırmaya katılan 136 öğrenciye (92'si kız, 44'ü erkek) "Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri" ve "Kişisel Bilgi Formu" uygulanmıştır. Örneklem seçilmemiş olup evrenin tümüne ulaşılacak hedeflenmiştir ve evrenin %90'ına ulaşılmıştır. Çalışma sonunda öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri yüksek bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Benlik, benlik saygısı, psikoloji, Rosenberg.

Abstract

The Survey on Self-esteem of Students of Divinity Faculty of Hitit University according to Some Variables

This study is designed to determine self-esteem of the students of Divinity Faculty of Hitit University in 2008-2009 academic year. In this study, 136 students (92 female, 44 male) completed a survey that included Rosenberg's Self-Esteem Inventory and a questionnaire form. No special selection was performed to the cases. We aimed to reach the whole research area and ninety percent of total students in the research area have been reached. The self-esteem scores of students were found high.

Keywords: Self, self-esteem, psychology, Rosenberg.

* Yrd. Doç. Dr., Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Giriş

İnsanoğlu doğduğu andan itibaren başta yakın çevresi olmak üzere hayatın her döneminde yaşamış olduğu olaylardan etkilenmekte ve kişiliği de yaşadığı tecrübeler ve kalıtım yoluyla gelen istidatlarla şekillenmektedir. Hayatın değişik dönemlerinde yaşanan olaylar kişileri farklı duygu, düşünce ve davranışlara iter. Bazı insanlar bu dönemleri sorunlu bir şekilde yaşarken bazıları da sorunsuz geçirebilir.¹

Ülkemizde üniversiteye giriş sınavındaki katsayı uygulaması genelde meslek lisesi özeldense imam hatip lisesi öğrencilerini olumsuz etkilemektedir. Gerçek kişisel gözlemlerimiz gerekse basın yayın organlarından edindiğimiz izlenimlerden; sınava diğer liselerden giren öğrencilerden çok daha fazla net soru bırakmalarına rağmen, katsayı uygulaması nedeniyle onlardan daha düşük bir puan almaları ve sadece ilâhiyat fakültelerini tercihe mecbur bırakılmalarının imam hatip lisesi mezunu öğrenciler üzerinde olumsuz etki yaptığı anlaşılmaktadır.² Öğrenciler istedikleri mesleği seçemedikleri için bu durum aynı zamanda benliğin güçlenmesinde etkili olan kendini gerçekleştirme hususunda³ da bir engel teşkil ettiği düşünülmektedir. Biz bu çalışmada bir yandan katsayı sisteminin öğrencilerin benlik saygınlığı düzeyleri üzerinde herhangi bir etki yapıp yapmadığını ortaya koymaya diğer yandan da genel anlamda üniversite öğrencilerinin benlik saygınlığı düzeyi ile ilgili yapılan literatüre katkı sağlamaya çalıştık. Ayrıca bu çalışma mezunlarımızın ağırlıklı olarak din hizmetleri alanında görev alacakları ve muhataplarının “insan” olacağı gerçeği göz önüne alındığında kendileriyle barışık, benlik saygı düzeyleri yüksek ve her yönüyle donanımlı bir şekilde fakülteden mezun olmaları, mesleklerini en iyi şekilde

1 Işık Sayıl, “Olağanüstü Koşullarda Krize Müdahalenin Yeri ve Önemi, *Kriz Dergisi*, Ankara 1992, c. 1, sayı: 1, s. 4.

2 Öğrencilerin imam hatip liselerine veya meslek liselerine girerken üniversite sınavına girişte katsayı problemiyle karşılaşacaklarını bildikleri, ona göre bu liselere gittikleri ve bu nedenle bu süreçten olumsuz olarak etkilenmemeleri gerektiği şeklindeki görüşler kanımızca pek de geçerlilik ifade etmemektedir. Çünkü ülkemizde hâlâ ilköğretim öğrencilerinin özellikle de kızların hangi liseye gideceklerine aileler karar vermektedir. Ayrıca katsayı uygulamasının konjonktürel şartlar neticesinde ortaya çıkan bir uygulama olduğu ve liseden mezun olmadan değiştirileceği yönündeki beklenti hem imam hatip hem de diğer meslek liselerine kaydolmuş olan pek çok öğrencide mevcuttur. Nitekim değişiklik meselesi her öss tercih başvurusu dönemi gündemi meşgul etmektedir.

3 Rasim Bakırcıoğlu, *İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, Turhan Basımevi, Ankara 1994, s. 69.

icra edebilmeleri açısından oldukça önem arz etmektedir.

Benlik saygınlığı kavramına geçmeden önce kısaca benlik kavramı üzerinde durmak istiyoruz.

Benlik, kişiliğin oldukça güçlü ve bağımsız bir bölümünü oluşturmaktadır ve üzerinde yapılan çalışmalar Yunanlılara özellikle de Aristo'ya kadar uzanmaktadır.⁴ Kişiliğin önemli bir yönünü oluşturmasından dolayı bu gün de kişilik uyumsuzluklarıyla başetmede ve psikoterapi çalışmalarında benliğin güçlendirilmesi gerektiğine inanılmaktadır.⁵ Sosyal bilimlerin diğer pek çok kavramında olduğu gibi benlikle ilgili olarak da farklı bakış açılarına göre çeşitli tanımları yapılmıştır. Bazı benlik tanımları şu şekildedir:

Benlik en genel anlamıyla, kişinin kendisini başka herkesten ve her şeyden ayrı, eşsiz bir bütünlük olarak hissetmesi, bunun bilincinde olması ve bu şekilde bilincinde olunan tümel varlıktır.⁶

Benlik, bireyin kendisi, fizikî ve sosyal çevresi ile etkileşimi sonucu sahip olduğu kendine ait duygu, değer ve kavramlar sistemidir.⁷

Benlik, herkesin kendi öz kişiliği hakkında sahip olduğu zihinsel temsilidir.⁸

Benlik bireyin kendi kişiliğine ilişkin görüşlerinin toplamı ve kendi kendini tanıma ve değerlendirme biçimidir.⁹

Benlik, ben'in özellikleri ve diğer insanlarla etkileşiminin olumlu ve olumsuz çeşitli yönlerinin algılanması sonucu oluşan, örgütlenmiş ve kendi içinde tutarlı bir kavramdır.¹⁰

Yukarıdaki tanımlardan başka daha onlarca tanımı yapılabilecek olan kişi-

4 Fatma Nilgün Cevher ve Mustafa Buluş, "Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı: Önemi ve Geliştirilmesi", *Akademik Dizayn Dergisi*, Denizli 2007, sayı: 2, s. 52.

5 Rasim Bakırcıoğlu, *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, 7. bs., Anı Yay., Ankara 2005, s. 59.

6 Selçuk Budak, *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yay., Ankara 2003, s. 123; Haluk Yavuzer, *Okul Çağı Çocuğu*, Remzi Kitabevi, Ankara 2003, s. 17.

7 Hasan Tan, "Akademik Psikolojide Ego veya Benlik (Self) Kavramı", *Hacettepe Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Ankara 1970, c. 2, sayı: 1, s. 14; Hasan Bacanlı, *Gelişim ve Öğrenme*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2001, s. 122; Mehmet Özyürek, *Bireysel Farklılıkları İnceleme Yaklaşımları*, Kök Yay., Ankara 2005, s. 41.

8 Nuri Bilgin, *İnsan İlişkileri ve Kimlik*, Sistem Yay., İstanbul 2001, s. 182.

9 Özcan Köknel, *Kişilik*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1984, s. 77.

10 Engin Geçtan, *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2000, s. 234

liğin öznel yanını oluşturan benlik kavramı¹¹ kişinin kendisi hakkında olumlu olduğu kadar olumsuz kanaatlerini de içermektedir.¹²

Burns benliğın, birey tarafından önemseneni kişilerin etkileri sonucu oluştuğunu ve üç ayrı benlik bulunduğunu belirtmektedir. Bunlar;

Bilinen Benlik: Bireyin kendi yetenekleri, statüsü ve rolü ile ilgili olarak oluşturduğu kavramdır.

Sosyal Benlik: Bireyin başkalarının bakışı ile ilgili olarak kendisini değerlendirmesi.

İdeal Benlik: Bireyin olmayı hedeflediği benlik düzeyidir. Bu üç benlik düzeyi fiziksel, sosyal, akademik ve duygusal olmak üzere dört boyutludur.¹³

Carl Rogers bireyin sağlıklı bir benlik gelişimine sahip olabilmesi için ebeveynleri tarafından koşulsuz sevgi görmesi gerektiğini ifade etmiştir. Koşulsuz sevgi bireyin ne yaparsa yapsın sevgi ve saygıya layık olduğunun ona hissettirilmesidir. Bu anlayışa göre insan hata yapabilir, fakat ceza insanın şahsına değil yapmış olduğu hataya yönlendirilmelidir.¹⁴ Bu arada benlik gelişiminde içerisinde yaşanan toplumun da önemli bir etkisi olduğu göz ardı edilmemelidir.¹⁵

Benlikle ilgili bu kısa açıklamadan sonra “benlik saygınlığı”na geçebiliriz. Bu kavram İngilizce’deki “self-esteem”den gelmekte¹⁶ olup dilimizde “kendine saygı”, “özsaygı”¹⁷ olarak da ifade edilmektedir. Benlik saygısı benliğin duygusal yönünü oluşturmakta ve bireyin kendisini beğenme derecesi olarak ifade

11 Gürsen Topşes, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, 2. bs., Nobel Yay., Ankara 2006, s. 123; N. G. Hamilton, “Benlik”, çev.; Tunç Alkın, *Türk Psikiyatri Dergisi*, Ankara 1993, c. 4, sayı: 3, s. 230.

12 F. Betül Aydın, “Benlik Kavramı ve Ben Şemaları”, *Marmara Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, İstanbul 1996, c. 8, s. 43; Mary Gander ve Hary W. Gardiner, *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, edit.: Bekir Onur, İmge Yay., İstanbul 2001, s. 492.

13 E. Altıntaş, *Öğretmen Yetiştiren Fakülte Öğrencilerinin Benlik ve Meslekî Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşım Düzeylerini Etkileyen Bazı Faktörler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü., Ankara 1989, s. 18.

14 Doğan Cüceloğlu, *İnsan ve Davranışı*, Remzi Kitabevi, 7.bs., İstanbul 1997, s. 429.

15 Ali Kuşat, “Eğitim ve Dinin Benlik Gelişmesiyle İlişkisi”, *Erciyes Üni. İlahiyat Fak. Dergisi*, Kayseri 2001, sayı: 11, s. 97.

16 Yadiğar Kılıççı, *Okulda Ruh Sağlığı*, 2. Bs., Anı yayıncılık, Ankara 1992, s. 35.

17 Metin Pişkin, *İlköğretimde Rehberlik*, edit.: Y. Kuzgun, 4. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 20003, s. 95.

edilmektedir.¹⁸

Benlik saygınlığı kavramı ilk olarak William James tarafından ele alınmıştır. O, benlik saygınlığının kişinin kendi kendisiyle barışıklık derecesi ve başarılarının, isteklerine olan oranıyla belirlenebileceğini belirtmiştir.¹⁹ Alfred Adler'e göre benlik saygınlığı aşağılık duygusundan üstünlük duygusuna geçişi ifade ederken²⁰, Karen Horney'e göre ise ideal benlik ile kişinin reel kapasite durumu arasındaki ilişkiyle orantılı olarak gelişmektedir.²¹

Rosenberg, benlik saygısını "kendimize yönelik beğendiğimiz veya beğenmediğimiz tutumlar" şeklinde tanımlamaktadır.²²

Yapılan çalışmalar göstermiştir ki benlik saygısı düzeyi yüksek olan çocuklar her alanda daha başarılı olurken, benlik saygısı düzeyi düşük olan çocuklar kendilerine güven duyguları zayıf olduğu için başarısız olmaktadır.²³ Yine benlik saygısı yüksek bireyler daha olumlu kişilik özelliklerine sahipken (duygusal olarak istikrarlı olmak, daha az etkilenebilir olmak, mutlu ve başarılı bir hayata pozitif bir tepki vermek vb.), benlik saygısı düşük bireyler olumsuz kişilik özellikleri taşırlar.²⁴ Ayrıca benlik saygısı yüksek bireylerin hayattan daha fazla haz duyduğu²⁵ ve sosyal ilişkilerde başarılı oldukları²⁶ da yapılan çalışma-

-
- 18 Hayati Hökeleli, *Psikolojiye Giriş*, Düşünce Kitabevi Yay., Bursa 2008, s. 172; Adnan Kulaksızoğlu, *Ergenlik Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1999, s. 115; Shelley E. Taylor ve Letitia Anne Peplau, *Sosyal Psikoloji*, çev.: Ali Dönmez, İmge Kitabevi Yay., Ankara 2007, s. 105.
- 19 Salih Güney, *Davranış Bilimleri*, 4. bs., Nobel Yay., Ankara 2008, s. 214; F. J. Bruno, *Psikoloji Tarihine Giriş*, çev.: Nesrin Hisli, Ege Ü. Edebiyat Fakültesi. Yay., İzmir 1982, s. 72.
- 20 Alfred Adler, *İnsan Doğasını Anlamak*, çev.: Deniz Başkaya, 2. bs., İlya Yay., İzmir 2003, s. 79 vd.
- 21 Karen Horney, *Nevrozlar ve İnsan Gelişimi: Öz Gerçekleştirme Kavgası*, çev.: Selçuk Budak, 4. bs., Öteki Yay., Ankara 1998, s. 134 vd.
- 22 Morris Rosenberg, *Society and the Adolescent Self-Image*, University Pres, Princeton 1965, s. 15.
- 23 Metin Pişkin, "Öz Saygıyı Geliştirme Eğitimi", *İlköğretimde Rehberlik*, edit.: Y. Kuzgun, Ankara 2004, s. 103; D. Plummer, *Helping Children to Build Self-Esteem: A Photocopiable Activities Book*, Kingsley, J. Publishers, London 2001, s. 16.
- 24 Michael A. Hogg ve Graham M. Vaughan, *Sosyal Psikoloji*, çev.: İbrahim Yıldız, Aydın Gelmez, Ütopya Yay., Ankara 2006, s. 162.
- 25 A. Rezan Çeçen, "Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunu Yordamada Bireysel Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu, Aile Bütünlük Duygusu ve Benlik Saygısı", *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, Çanakkale 2008, c. 1, sayı: 4, s. 25-26.
- 26 L.R. Kahle, "Low Adolescent Self-Esteem Leads to Multiple Interpersonal Problem", *Journal of Personality Social Psychology*, Washington 1980, sayı: 39, ss. 496-502.'den naklen; Nurgül Özdemir, *Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Fobi İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki ve Etkileyen Faktör-*

larla desteklenmektedir.

Benlik saygısı bireyin kendi değerine ilişkin sahip olmuş olduğu olumlu ya da olumsuz kanaatidir.²⁷ Nitekim benlik saygısını arttırmaya yönelik etkinliklerde kişiye sevildiğini ve güçlü, başarılı, çalışkan olduğunu hissettirmek dolayısıyla kendisi hakkında olumlu kanaatler edinmesini sağlamak önem taşımaktadır.²⁸ Yapılan çalışmalar, benlik saygınlığının sabit olmadığını yaşanan olaylardan etkilendiğini göstermektedir.

Burada şunu da açık bir şekilde belirtmeliyiz ki benlikle ilgili olarak yapılan tüm çalışmalara rağmen benliğin deneysel olarak araştırılmasının zorluğu ve benlik yaklaşımlarının net ve kesin olmadığına dair eleştirel yaklaşımlar da sözkonusudur.²⁹

Yöntem

Araştırma Grubu

Bu araştırma, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 1. sınıfta eğitim gören öğrencilerinden anket formlarını cevaplamayı kabul eden 136 kişi üzerinde yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

1.Sosyodemografik Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından oluşturulan ve daha önceki çalışmalarda benlik saygınlığıyla ilişkili olduğu tespit edilen cinsiyet, yerleşim birimi, ekonomik durum, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, fiziksel özelliklerin nasıl değerlendirildiği, lise mezuniyet ortalaması, anne mesleği, baba mesleği, ailenin kaçınıcı çocuğu olunduğu, kaç kardeş olduğu, anne-babanın hayatta olup olmama durumu, babanın yaklaşımı, annenin yaklaşımı, sağlık durumlarını ve katsayı uygulamasının kendilerini gerçekle-

ler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep 2004, s. 88.

27 T. J. Berndt, *Child Development*, 2nd Edt., WI: Brown & Benchmark, Madison 1997, s. 522.

28 Christopher Andre ve Francois LeLord, *Kendine Saygı*, çev.: İsmail Yergüz, 2. bs., İletişim Yay., İstanbul 2002, s. 27.

29 Cüceloğlu, *İnsan ve Davranışı*, 7. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul 1997, s. 427.

tirme hususunda sınırlayıcı olup olmadığını almaya yönelik bilgi formudur.

2.Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ): 12 alt ölçekten oluşan ölçeğin on maddeden müteşekkil ilk alt ölçeği olan “Benlik Saygısı Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 1963 yılında Morris Rosenberg tarafından geliştirilmiş ve 1965 yılında ABD’de geçerlilik ve güvenilirlik çalışması kendisi tarafından yapılmıştır.³⁰ Ülkemizde ise ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Füsun Çuhadaroğlu tarafından yapılmıştır.³¹

Uygulama

Fotokopi ile çoğaltılmış olan “Sosyodemografik Bilgi Formu” ve “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”nden oluşan anket formu dersin hocasından izin alınarak ilgili dersin ilk 20 yada son 20 dakikasında sınıf ortamında toplam 5 oturumda uygulanmıştır.

İstatistiksel Değerlendirme

İstatistiksel analizler SPSS Windows 10.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Sosyodemografik Bilgi Formunda yer alan bağımsız değişkenler ile Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinden alınan puanların karşılaştırılması ki-kare testi kullanılarak yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi $P < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular Ve Yorum

Sosyodemografik Özellikler:

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik özellikleri Tablo-1’de görülmektedir. Katılımcıların *cinsiyete göre dağılımı*, %67,6’sı bayan, %32,4’ü erkek; *yerleşim yerine göre dağılımı*, %36,0’sı köy-ilçe, %35,3’ü şehir, %28,7’si büyük şehir; *ekonomik duruma göre dağılımı*, %8,8’i düşük, %88,2’si orta, %2,9’u yüksek seviyede; *annesinin eğitim durumuna göre dağılımı*, %19,9’u okur-yazar, %63,2’si

30 Rosenberg, *Society and the Adolescent Self-Image*, Princeton, Princeton University Press, New Jersey 1965.

31 Füsun Çuhadaroğlu, *Adolesantlarda Benlik Saygısı*, Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi, Hacettepe Ü. Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü, Ankara 1986.

ilkokul, %9,6'sı ortaokul, %4,4'ü lise ve %2,9'u yüksekokul-üniversite mezunu; *babasının eğitim durumuna göre dağılımı*, %1,5'i okur-yazar, %36,8'i ilkokul, %11,8'i ortaokul, %19,1'i lise ve %30,9'u yüksekokul-üniversite mezunu; *fiziksel özelliklerini değerlendirme biçimine göre dağılımı*, %16,9'u kendisini güzel veya yakışıklı buluyor, %3,7'si kendisini güzel veya yakışıklı bulmuyor, %63,2'si kendisini ne çirkin ne de güzel ve yakışıklı buluyor, %16,2'si ise bu konuyu hiç düşünmemiş; *lise mezuniyet notu ortalaması durumuna göre dağılımı*, %1,5'i 50-70, %11,0'ı 70-80, %33,1'i 80-90, %54,4'ü 90-100; *annenin mesleğine göre dağılımı*, %96,3'ü ev hanımı, %1,5'i memur, %2,2'si ise işçi; *babanın mesleğine göre dağılımı*, %33,8'i memur, %21,3'ü işçi, %30,9'u serbest meslek, %11,8'i emekli, %2,2'si çiftçi; *ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna göre dağılımı*, %41,9'u ilk, %47,1'i orta, %11,0'ı sonuncu; *ailedeki kardeş sayısına göre dağılımı*, %2,2'si hiç kardeşi yok, %14,7'si tek kardeşli, %29,4'ü iki kardeşli, %22,1'i üç kardeşli, %16,2'si dört kardeşli, %15,4'ü beş ve yukarı kardeşli; *anne-babanın hayatta olma durumuna göre dağılımı*, %97,8'i her ikisi de sağ, %1,5'i ayrı, %0,7'si anne vefat etti, *babanın tutumuna göre dağılımı*, %58,1'i demokrat, %6,6'sı ilgisiz, %17,6'sı otoriter, %17,6'sı koruyucu; *annenin tutumuna göre dağılımı*, %51,5'i demokrat, %1,5'i ilgisiz, %5,1'i otoriter, %41,9'u koruyucu; *sağlık sorunlarına göre dağılımı*, %88,2'si var, %11,8'i ise yok, *katsayı uygulamasının kendilerini gerçekleştirme hususunda kısıtlayıp kısıtlamadığına göre dağılımı*, %100 evet, %0 ise hayır şeklindedir. Katılımcıların bu sosyodemografik özellikleri Tablo-1'de de görülmektedir.

Tablo-1**Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özellikleri**

Sosyodemografik Özellikler	Sayı	%
	(136)	
Cinsiyet	Bayan	67,6
	Bay	32,4
Yerleşim Yeri	Köy-İlçe	36,0
	Şehir	35,3
	Büyük Şehir	28,7
Ekonomik Durum	Düşük	8,8

	Orta	120	88,2
	Yüksek	4	2,9
Annenin Eğitim Durumu	Okur-Yazar	27	19,9
	İlkokul Mezunu	86	63,2
	Ortaokul Mezunu	13	9,6
	Lise Mezunu	6	4,4
	Yüksekokul-Üniversite Mezunu	4	2,9
	Babanın Eğitim Durumu	Okur-Yazar	2
İlkokul Mezunu		50	36,8
Ortaokul Mezunu		16	11,8
Lise Mezunu		26	19,1
Yüksekokul-Üniversite Mezunu		42	30,9
Fiziksel Özelliklerini Değerlendirme Biçimi	Kendimi güzel veya yakışıklı buluyorum.	23	16,9
	Kendimi güzel veya yakışıklı bulmam.	5	3,7
	Kendimi ne çirkin ne de güzel ve yakışıklı bulurum.	86	63,2
	Bu konuda hiç düşünmedim.	22	16,2
Lise Mezuniyet Notu	50-70	2	1,5
	70-80	15	11,0
	80-90	45	33,1
	90-100	74	54,4
Annenin Mesleği	Ev hanımı	131	96,3

	Memur	2	1,5
	İşçi	3	2,2
Babanın Mesleği	Memur	46	33,8
	İşçi	29	21,3
	Serbest meslek	42	30,9
	Emekli	16	11,8
	Çiftçi	3	2,2
Ailenin Kaçınıcı Çocuğu Olduğu	İlk	57	41,9
	Orta	64	47,1
	Son	15	11,0
Kardeş Sayısı	0	3	2,2
	1	20	14,7
	2	40	29,4
	3	30	22,1
	4	22	16,2
	5 ve yukarı	21	15,4
Ebeveynin Hayatta Olma Durumu	Her İkisi de Yaşıyor	133	97,8
	Anne-Baba Ayrı	2	1,5
	Anne vefat etti	1	0,7
Baba'nın Tutumu	Demokrat	79	58,1
	İlgisiz	9	6,6
	Otoriter	24	17,6
	Koruyucu	24	17,6
Anne'nin Tutumu	Demokrat	70	51,5
	İlgisiz	2	1,5
	Otoriter	7	5,1

	Koruyucu	57	41,9
Sağlıkla İlgili Sorunları	Yok	120	88,2
	Var	16	11,8
Katsayı Uygulamasının Kendinizi Gerçekleştirme Hususunda Sizi Kısıtladığını Düşünüyor musunuz	Evet	136	100,0
	Hayır	0	0

Benlik Saygılığı İle İlgili Bulgular

Tablo-2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin %50’si yüksek, %46,3’ü orta ve %3,7’si de düşük benlik saygılığına sahiptir. Bu sonuçlar araştırmaya katılan Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin öz güvenlerinin yüksek, kendileleriyle barışık ve olumlu kişilik özelliklerine sahip olduklarını göstermektedir.

Tablo-2

Benlik Saygısı

Benlik Saygısı	Sayı	%
Yüksek	68	50,0
Orta	63	46,3
Düşük	5	3,7
Toplam	136	100,0

Sosyodemografik Değişkenler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki

Benlik saygısı ile ilişkili olabileceğini düşündüğümüz çeşitli sosyo-demografik değişkenler ile benlik saygısı düzeyi arasında yapmış olduğumuz istatistiksel analizin sonuçları Tablo-3’de görülmektedir.

Tablo-3 Bağımsız Değişkenlerle Benlik Saygısı Düzeyinin Karşılaştırılması

Bağımsız Değişkenler	Benlik Saygısı			
	X ²	SD	P	
Cinsiyet	,426	2	,808	P:>0,05
Yerleşim Yeri	2,821	4	,588	P:>0,05
Ekonomik Durum	1,991	4	,737	P:>0,05
Annenin Eğitim Durumu	8,871	8	,353	P:>0,05
Babanın Eğitim Durumu	9,790	8	,280	P:>0,05
Fiziksel Özelliklerini Değerlendirme Biçimi	10,165	6	,118	P:>0,05
Lise Mezuniyet Notu	3,679	6	,720	P:>0,05
Annenin Mesleği	5,330	4	,255	P:>0,05
Babanın Mesleği	8,124	8	,421	P:>0,05
Ailenin Kaçınıcı Çocuğu Olduğu	6,139	4	,189	P:>0,05
Kardeş Sayısı	11,177	10	,344	P:>0,05
Ebeveynin Hayatta Olma Durumu	1,250	4	,870	P:>0,05
Babanın Tutumu	6,975	6	,323	P:>0,05
Annenin Tutumu	9,347	6	,155	P:>

				0,05
Sağlıkla İlgili Sorunları	,521	2	,771	P:> 0,05

Cinsiyet

Tablo-3'e bakıldığında; araştırmaya katılanların cinsiyet durumları ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Farklı örneklem grupları üzerinde çalışan Suner (İkiz)³², Baybek ve Yavuz³³, Eşer³⁴, Yıldız³⁵, Altunbaş³⁶, Polat³⁷, Maşrabacı³⁸, Aktuğ³⁹ ve Özmen'in⁴⁰ çalışmalarında da cinsiyet ile benlik saygısı arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. İnanç'ın ergenlerle ilgili olarak yaptığı çalışmada ise, büyük yaş grubu kız öğrencilerin aynı yaş grubu erkek öğrencilere oranla daha düşük benlik saygısına sahip olduklarını bulmuştur.⁴¹ Bu durum değişen cinsiyet rolleri ve toplumsal yapının eğitimi

-
- 32 F. Ebru Suner (İkiz), *Farklı Liselerdeki Ergenlerin Benlik Saygısı, Akademik Başarı ve Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2000, s. 55.
- 33 Hülya Baybek ve Seher Yavuz, "Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi", *Muğla Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Muğla 2005, sayı: 14, s. 77.
- 34 Hatice Eşer, *Üniversite Öğrencilerinde Dinî İnanç ve Benlik Saygısı İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2005, s. 53.
- 35 Aynur Yıldız, *Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Hemşire, Ebe ve Sağlık Memurlarının Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2006, s. 34.
- 36 Çetin Altunbaş, *Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas 2006, s. 29.
- 37 Ayşe Polat, *Düzce İlindeki Hemodiyaliz Hastalarının Beden İmajı ve Benlik Saygısı Düzeylerinin Belirlenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Düzce 2007, s. 43.
- 38 Tülay Maşrabacı, *Hacettepe Üniversitesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1994, s. 126.
- 39 Taylan Aktuğ, *Ergenlerde Akran Baskısı ve Benlik Saygısının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin 2006, s. 55.
- 40 Ferihan Özmen, *Algılanan Aile İçi İletişim Biçimlerinin Ergenlerin Benlik Saygısına Etkisi ve Bir Uygulama Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2007, s. 75.
- 41 Taylan Aktuğ, *Ergenlerde Akran Baskısı ve Benlik Saygısının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek

bireyler arasında cinsiyete dayalı farklılıkları asgari düzeye indirdiği şeklinde yorumlanabilir. Çünkü yapılan psikososyolojik araştırmalar cinsiyete dayalı pek çok farklılığın kadın veya erkek olmak şeklindeki biyolojik ayrılıktan ziyade toplumun kadın ve erkek cinsine karşı yüklemiş olduğu farklı rollerden kaynaklandığını göstermektedir.⁴² Dolayısıyla bu sonuçlardan hareketle araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveynleri tarafından cinsiyete dayalı bir ayrımcılığa tâbi tutulmadan yetiştirildiklerini de söyleyebiliriz.

Yerleşim Yeri

Tablo-3'e bakıldığında çalışmamızda yerleşim yeri ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuç Baybek ve Yavuz⁴³ ve Altunbaş'ın⁴⁴ çalışmalarında elde ettikleri bulgularla paralellik arz etmektedir. Yılmaz ise çalışmasında büyükşehirlerde yaşayan gençlerde yüksek köy ve kasabalarda yaşayanlarda ise düşük benlik saygısı tespit etmiştir.⁴⁵ Kanımızca yerleşim yeri ile ilgili olarak elde edilen bu farklı bulgular değişen "Şehircilik" anlayışıyla yakından alakalıdır. Dünyada ve ülkemizde çarpık kentleşme sonucunda büyük şehirlerde gökdelenler ile gecekondu yan yana bulunmakta ve bu gecekondu çoğu zaman insanlara bir şehir veya kasabanın imkânlarından daha kısıtlı yaşam alanı sunmaktadır.

Ekonomik Durum

Genellikle ekonomik durum ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki varsayılmaktadır. Nitekim Özmen ve arkadaşları tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada düşük ekonomik durumun umutsuzluk düzeyini arttırdığı ve yüksek umutsuzluk düzeyinin de düşük benlik saygısına sebep olduğu tes-

Lisans Tezi, Mersin Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin 2006, s. 33.

42 Çiğdem Kağıtçıbaşı, *İnsan ve İnsanlar*, Evrim Basım-Yayımlar Dağıtım, 8. bs., İstanbul 1988, s. 189-190.

43 Baybek ve Yavuz, "Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi", s. 85.

44 Altunbaş, *Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, s. 34.

45 S. Yılmaz, *Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyi Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum 2000, s. 30.

pit edilmiştir.⁴⁶ Aynı şekilde Baybek ve Yavuz⁴⁷, Suner (İkiz)⁴⁸, Altunbaş⁴⁹ ve Yüksekaya'nın⁵⁰ çalışmaları da bu sonuçlara paralellik arz etmektedir.

Bizim çalışmamızda ise Atherley⁵¹, Eşer⁵², Çalıyurt ve arkadaşları⁵³ ve Özmen⁵⁴ tarafından yapılan çalışmalara paralel olarak ekonomik durum ile benlik saygınlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır. (Bkz. Tablo-3). Bu durum araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin çoğunluğunun ailelerinin ekonomik durumlarının orta ve düşük seviyede olmasının onların umutsuzluk düzeyleri ve dolayısıyla benlik saygınlıkları üzerinde çok fazla etki yapmadığı, mevcut durumu olduğu gibi kabullendikleri şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin Eğitim Durumu

Çocuğun benlik gelişiminde anne-çocuk ilişkilerindeki temel güven duygusunun önemli bir rolü vardır. Dolayısıyla eğitilmiş annelerin çocuklarının temel psikolojik gereksinimlerine karşı daha duyarlı olabileceği varsayılmaktadır. Nitekim Baybek ve Yavuz⁵⁵, Yüksekaya⁵⁶ ve Yılmaz'ın⁵⁷ çalışmalarında anne-

-
- 46 Ferihan Özmen ve Arkd., "Lise Öğrencilerinde Umutsuzluk ve Umutsuzluk Düzeyini Etkileyen Etkiler", *Anatolian Journal of Psychiatry*, Sivas 2008, sayı: 9, s. 13.
- 47 Baybek ve Yavuz, "Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi", s. 85.
- 48 Suner (İkiz), *Farklı Liselerdeki Ergenlerin Benlik Saygısı, Akademik Başarı ve Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki*, s. 56.
- 49 Altunbaş, *Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, s. 35.
- 50 Selda Yüksekaya, *Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir 1995, s. 62.
- 51 Ceren Nilgün Çetin, *İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerin Empatik Beceri Düzeylerinin Ana Baba Tutumları ve Özsaygı İle İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2008, s. 46.
- 52 Hatice Eşer, *Üniversite Öğrencilerinde Dini İnanç ve Benlik Saygısı İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2005, s. 53.
- 53 Okan Çalıyurt ve Arkd., "Üniversite Öğrencilerinde Ramazan Dönemi Oruç Tutma Davranışının Benlik Saygısı, Sigara ve Alkol Kullanımına Etkileri", *Bağımlılık Dergisi*, Edirne 2005, c. 6, sayı: 1, s. 6.
- 54 Ferihan Özmen, *Algılanan Aile İçi İletişim Biçimlerinin Ergenlerin Benlik Saygısına Etkisi ve Bir Uygulama Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 2007, s. 78.
- 55 Baybek ve Yavuz, "Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi", s. 81.

nin eğitim düzeyi ile çocuğun benlik saygısı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Bizim çalışmamızda da Altunbaş'ın⁵⁸ ve Çetin'in⁵⁹ çalışmalarına paralel olarak annenin eğitim durumu ile çocuğun benlik saygınlığı düzeyi arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır. (Bkz. Tablo-3). Bu durum araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin kurumsal anlamda yüksek eğitim almaları bile bir anne olarak kendilerini yeterli düzeyde yetiştirdikleri ve çocuklarının ihtiyaç duyduğu psikolojik gereksinimleri onlara verdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Babanın Eğitim Durum

Benlik saygınlığı üzerine yapılan bazı çalışmalarda babanın eğitim düzeyi ile çocuğun benlik saygınlığı arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Örneğin, Yılmaz'ın çalışması bu türden sonuçlar içermektedir.⁶⁰

Bizim çalışmamızda ise; Baybek ve Yavuz⁶¹, Altunbaş⁶² ve Çetin'in⁶³ bulgularına paralellik olarak babanın eğitim durumu ile çocuğun benlik saygısı düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır. (Bkz. Tablo-3). Bu durum araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi ne olursa olsun çocuklarıyla sağlıklı ilişkiler kurdukları ve çocuklarının psikolojik gereksinimlerini karşılayabildikleri şeklinde yorumlanabilir.

56 Yüksekaya, *Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, s. 63.

57 Yılmaz, *Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyi Arasındaki İlişki*, s. 27.

58 Altunbaş, *Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, s. 36.

59 Çetin, *İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerin Empatik Beceri Düzeylerinin Ana Baba Tutumları ve Özsaygı ile İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2008, s. 85,

60 Yılmaz, *Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyi Arasındaki İlişki*, s. 26.

61 Baybek ve Yavuz, "Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi", s. 83.

62 Altunbaş, *Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, s. 37.

63 Çetin, *İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerin Empatik Beceri Düzeylerinin Ana Baba Tutumları ve Özsaygı ile İlişkisi*, s. 86.

Fiziksel Özelliklerin Değerlendirilmesi

Literatürde beden algısı ile benlik saygısı arasında doğrudan bir ilişkinin olduğu bildirilmektedir.⁶⁴ Nitekim Suner'in (İkiz)⁶⁵ çalışmasında da iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bizim çalışmamızda ise fiziksel özelliklerin değerlendirilmesiyle benlik saygınlığı arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır. Tablo-1'de ilgili soruya verilen cevaplar incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin güzellik ve çirkinlik şeklinde fiziksel özellikleriyle benlik saygınlıklarını etkileyecek düzeyde ilgilenmedikleri görülmektedir. Bu durum öğrencilerin almış oldukları eğitim ve kültürün bir neticesi olarak dış güzellikten ziyade iç güzele önem verdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Lise Mezuniyet Notu

Literatürde benlik saygınlığı ile akademik başarı arasında farklı yönlerde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Örneğin; Altunbaş'ın çalışmasında not ortalaması yüksek öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilirken⁶⁶; Suner (İkiz)'in çalışmasında ise Fink (1962), Wigfield (1991) ve Osborne (1995)'nin çalışmalarına paralel olarak akademik başarı ile benlik saygınlığı arasında negatif yönden anlamlı bir ilişki bulunmuştur⁶⁷.

Bizim çalışmamızda da, Tablo-1'de ilgili madde incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Aynı şekilde araştırma sonuçlarında öğrencilerin yüksek benlik saygınlığı düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir. Fakat akademik başarı ile benlik saygınlığı arasındaki ilişki SPSS programında istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

64 Esra Kılıç ve Arkd., "Kalıcı Ostomi Ameliyatının Beden Algısı, Benlik Saygısı, Eş Uyumu ve Cinsel İşlevler Üzerine Etkisi", *Türk Psikiyatri Dergisi*, Ankara 2007, c. 4, sayı: 18, s. 308.

65 Suner (İkiz), *Farklı Liselerdeki Ergenlerin Benlik Saygısı, Akademik Başarı ve Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki*, s. 58.

66 Altunbaş, *Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, s. 28.

67 Suner (İkiz), *Farklı Liselerdeki Ergenlerin Benlik Saygısı, Akademik Başarı ve Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki*, s. 73-74.

Annenin Mesleği

Literatürde anne mesleği ile benlik saygısı arasında farklı düzeylerde ilişki tespit edilmiştir. Örneğin, Baybek ve Yavuz'un çalışmasında annesi memur olanların en yüksek, subay/polis ve müfettiş olanların ise en düşük benlik saygınlığı düzeyine sahip oldukları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.⁶⁸ Yılmaz'ın çalışmasında ise annesi işçi olanların benlik saygısı düzeyleri daha yüksek bulunmuştur.⁶⁹ Bizim araştırmamızda ise anne mesleği ile benlik saygınlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır (Bk. Tablo-3). Bu sonuçlar çocuğun benlik saygınlığı düzeyinde, annenin eğitim düzeyinde olduğu gibi yaptığı meslekten ziyade çocuklarıyla kurdukları sevgi ve güvene dayalı ilişkilerinin kalitesinin önemli bir rol oynadığı şeklinde yorumlanabilir.

Babanın Mesleği

Çalışmamızda babanın mesleği ile çocuğun benlik saygısı düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır. (Bkz. Tablo-3). Bu durum gerek Baybek ve Yavuz'un⁷⁰ gerekse Yılmaz'ın⁷¹ çalışmalarıyla paralellik arz etmektedir. Aynı şekilde annenin mesleğinde olduğu gibi burada da çocuğun benlik saygınlığı düzeyinde, babaların yaptığı meslekten ziyade çocuklarıyla kurmuş oldukları sevgi ve güvene dayalı ilişkinin kalitesinin önemli bir rol oynadığı sonucu çıkarılabilir.

Ailenin Kaçınıcı Çocuğu Olduğu

Ailenin ilk, ortanca veya son çocuğu olmanın benlik saygınlığı düzeyi üzerinde bir etkisinin olduğu varsayılmaktadır. Fakat çalışmamızda Çetin'in⁷² çalışmasına paralel olarak doğum sırası ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişkiye

68 Baybek ve Yavuz, "Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi", s. 82.

69 Yılmaz, *Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılçanlık Düzeyi Arasındaki İlişki*, s. 28.

70 Baybek ve Yavuz, "Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi", s. 83.

71 Yılmaz, *Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılçanlık Düzeyi Arasındaki İlişki*, s. 26.

72 Çetin, *İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerin Empatik Beceri Düzeylerinin Ana Baba Tutumları ve Özsaygı ile İlişkisi*, s. 84.

rastlanılmamıştır (Bkz. Tablo-3). Özdemir'in çalışmasında da sosyal fobi, korku ve kaçınma tavırları ve benlik saygınlığı düzeyi ile çocuk sıralaması arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır.⁷³ Bu durum araştırmamıza katılan öğrencilerin ailelerinin çocuklarıyla ilişkilerinde doğum sıralarına göre, onlara kişilik gelişimlerini ve benlik saygınlık düzeylerini olumsuz yönde etkileyecek şekilde davranmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Kardeş Sayısı

Araştırmamızda kardeş sayısı ile benlik saygınlığı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. (Bkz. Tablo-3). Bu durum ailelerin çocuk sayısı ne olursa olsun onlara mümkün mertebe eşit ve özbenliklerini olumsuz yönde etkilemeyecek şekilde davrandıkları şeklinde yorumlanabilir. Baybek ve Yavuz tarafından yapılan çalışmada ise kardeş sayısı arttıkça benlik saygısı değerinin düştüğü, kardeş sayılarına göre benlik saygısı değerleri arasında önemli bir farklılığın olduğu belirtilmiştir. Bu durum tek çocukların kardeşleri olan çocuklara oranla gerek ekonomik açıdan gerekse ilgi ve sevgi görme, değer ve sorumluluk verilme gibi benlik saygısı üzerinde etkili olan kritik etkenler açısından daha fazla olanaklara sahip olmaları ile açıklanmıştır.⁷⁴

Yüksekkaya⁷⁵ ve Yılmaz'ın⁷⁶ çalışmalarında ise kardeş sayısı arttıkça benlik saygısının düştüğü fakat bunun istatistiksel olarak bir değer ifade etmediği belirtilmiştir.

Ebeveynlerle Birlikte Olma Durumu

Araştırmaya katılan öğrencilerin sadece ikisinin ailesi boşanmış, birisinin ise annesi hayatını kaybetmiştir. Araştırma grubu içerisinde parçalanmış aileden gelen öğrenci sayısı, SPSS programında sonuçları istatistiksel anlamda etkileyecek düzeyde değildir. Dolayısıyla ebeveynlerin hayatta olma durumu ile benlik

73 Özdemir, *Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Fobi İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki ve Etkileyen Faktörler*, s. 92.

74 Baybek ve Yavuz, "Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi", s. 79.

75 Yüksekaya, *Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, s. 58.

76 Yılmaz, *Hemşirelik Yüksek Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyi Arasındaki İlişki*, s. 24.

saygısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Fakat araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun yüksek benlik saygısı düzeyine sahip oldukları ve anne-baba birlikte yaşadıkları göz önüne alındığında iki durum arasında pozitif bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Burada ebeveyn ile birlikte yaşamaktan ziyade bu birlikteliğinin kalitesinin çok daha önemli olduğu gerçeğini de göz ardı etmemek gerekmektedir.

Baybek ve Yavuz'un çalışmalarında da ebeveynin hayatta olma durumu ile benlik saygınlığı arasında istatistiksel açıdan önemli bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.⁷⁷ Long (1986) tarafından yapılan çalışmada ise ebeveynin birlikte ya da ayrı yaşamasının ve anne baba anlaşmazlığının üniversite birinci sınıf kız öğrencilerinin benlik saygısı üzerinde etkisi olduğu tespit edilmiştir.⁷⁸

Karaoğlan⁷⁹, Çelikoğlu⁸⁰ ve Öztürk'ün⁸¹ çalışmalarında boşanmanın çocukların kişilik gelişimi ve benlik saygısı düzeyi üzerinde olumsuz etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Erikçi'nin çalışmasında ise en düşük benlik saygısına anne-babanın her ikisinin de öldüğü grupta rastlanmıştır.⁸²

Anne Baba'nın Tutumu

Yapılan çalışmalarda ebeveynleri tarafından takdir görmeyen, reddedici ve hoş olmayan tutumlarla karşılaşan çocukların düşük benlik saygısı düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir.⁸³

77 Baybek ve Yavuz, "Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi", s. 80.

78 Taylan Aktuğ, *Ergenlerde Akran Baskısı ve Benlik Saygısının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin 2006, s. 31.

79 Bahattin Karaoğlan, *Boşanmanın Gencin Kişiliğine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 1997, s. 118.

80 Ceyhan Çelikoğlu, *Boşanmanın Çocukların Benlik Saygısına Etkisinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara 1997, s. 71.

81 Sevda Öztürk, *Anne-Babası Boşanmış 9-13 Yaşlarındaki Çocuklar İle Aynı Yaş Grubundaki Anne-Babası Boşanmamış Çocukların Benlik Saygısı ve Kaygı Düzeyleri İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2006, s. 50.

82 Ceren Nilgün Çetin, *İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerin Empatik Beceri Düzeylerinin Ana Baba Tutumları ve Özsayı ile İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2008, s. 49.

83 Joseph W. Critelli, *Person Growth and Effective Behavior*, Holt Rinehart & Winston, USA 1987, s. 73.

Araştırmamızda İkizoğlu'nun çalışmasına paralel olarak ebeveynin tavırları ile çocukların benlik saygısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır (Bk. Tablo-3).⁸⁴

Baybek ve Yavuz'un çalışmasında demokratik ailelerin çocuklarında yüksek, ilgisiz ailelerin çocuklarında ise düşük benlik saygısı tespit edilmiştir.⁸⁵ Yüksekkeya ise koruyucu aile çocuklarının benlik saygılarının yüksek, otoriter aile çocuklarının ise düşük benlik saygısına sahip olduğunu tespit etmiştir.⁸⁶ Aynı şekilde "Grove (1980), Baykara (1989) ve O'brein ve arkadaşları (1997)"⁸⁷, "Coopersimith (1967), Miller (1976), Kılıççı (1981), Çuhadaroğlu (1986) ve Özmen (2007)"⁸⁸ tarafından yapılan çalışmalarda da benlik saygısı ile ebeveyn tutumu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Rosenberg'in benlik saygısı üzerinde din ve sosyal prestij rolüyle ilgili olarak tespit etmiş olduğu bulgular aynı zamanda benlik saygısı ile ilgili olarak ailenin rolü üzerinde çarpıcı veriler sunmaktadır. O Yahudilerin sosyal prestij hiyerarşisinde daha aşağıda olmalarına rağmen, Protestan ve Katoliklerden daha yüksek benlik saygınlığına sahip olduğunu bulmuş ve bu durumun Yahudi çocukların anne babalarından görmüş oldukları üst düzeydeki ilgi ve dikkatin bir fonksiyonu olduğunu ifade etmiştir.⁸⁹

Sağlık İle ilgili Sorunlar

Kronik rahatsızlığı olan bireylerin bu rahatsızlıklarının hayatlarında yol açtığı işlev yitiminden dolayı benlik saygılarının düşük olacağı varsayılmakta ve bu

84 Ferihan Özmen, *Algılanan Aile İçi İletişim Biçimlerinin Ergenlerin Benlik Saygısına Etkisi ve Bir Uygulama Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 2007, s. 46.

85 Baybek ve Yavuz, "Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi", s. 84.

86 Yüksekkeya, *Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, s. 61.

87 Taylan Aktuğ, *Ergenlerde Akran Baskısı ve Benlik Saygısının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin 2006, s. 31-32.

88 Ferihan Özmen, *Algılanan Aile İçi İletişim Biçimlerinin Ergenlerin Benlik Saygısına Etkisi ve Bir Uygulama Örneği*, s. 46, 56.

89 S. Sonay Güçray, *Çocuk Yuvasında ve Ailesi Yanında Kalan 9. 10. 11 Yaş Çocuklarının Öz-Saygı Gelişimini Etkileyen Bazı Faktörler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1989, s. 42.

varsayım pek çok araştırma sonuçlarıyla da desteklenmektedir.⁹⁰

Literatürde obez hastalarda benlik saygısı ile ilgili araştırmalarda benlik saygısının azaldığı bildirilmekle birlikte Artuner ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır.⁹¹ Uçar ve Uzun tarafından meme kanseri nedeniyle göğüsleri alınan kadınlar üzerine yapılan bir çalışmada mastektominin⁹² benlik saygısını olumsuz etkilediği görülmüştür.⁹³

Mutlu ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada da bruksizm⁹⁴ yakınlması olanlar ile olmayanlar arasında Rosenberg benlik saygısı ölçeğinde anlamlı bir fark bulunmuştur.⁹⁵

Öte yandan dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) olan çocuklarda da benlik saygısının düşük olduğu gösterilmiştir.⁹⁶

Bizim çalışmamızda ise benlik saygınlığı ile sağlık sorunları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır. (Bkz.; Tablo-3). Bunda sağlık sorunu olduğunu belirtenlerin bu sorunlarının hayatlarında işlev yitimine sebebiyet verecek düzeyde olmadığı etkili olduğu kanaatindeyiz. Nitekim ifade edilen sağlık sorunları; kansızlık, görme kusuru (gözlükle telafi edilebilecek düzeyde), sinir, alerjik astım, sinüzit, şeker, bel fıtığı, vs. şeklindedir ve bu rahatsızlıkları da normal gündelik yaşamlarını ve eğitim hayatlarını sürdürmelerine engel teşkil etmeyecek düzeydedir.

90 Kemal Sayar ve Ark., "Kronik Ağrı Hastalarında Öfke, Benlik Saygısı ve Aleksitimi", *Klinik Psikiyatri*, Ankara 2001, sayı: 2, s. 41; Polat, *Düzce İlindeki Hemodiyaliz Hastalarının Beden İmajı ve Benlik Saygısı Düzeylerinin Belirlenmesi*, s. 14.

91 C.F., Telch ve W.S.,Angros, "Obesity, Binge-Eating and Psychopathology: Are They Related?", *International Journal of Eat Disorder*, U.S.A. 1994, sayı: 15, ss. 53-61; K. Kodama, S. Noda, "Binge-Eating in Simple Obesity", *Nippon Rinsho*, U.S.A. 2001, Sayı: 59, ss. 586-590'dan naklen; Artuner Deveci ve Arkd., "Obez Hastalarda Psikopatoloji, Aleksitimi ve Benlik Saygısı", *Anatolian Journal of Psychiatry*, Sivas 2005, Sayı: 6, s. 90.

92 Mastektomini, göğüsün cerrahi müdahale ile çıkarılması anlamına gelmektedir.

93 Tuba Uçar ve Özge Uzun, "Meme Kanserli Kadınlarda Mastektominin Beden Algısı, Benlik Saygısı ve Eş Uyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi", *Meme Sağlığı Dergisi*, Aydın 2008, c. 4, Sayı: 3, s. 165.

94 Nokturnal bruksizm dişlerin gıcırdatılması ve sıkılması ile karakterize edilen, toplumda oldukça yaygın görülebilen bir rahatsızlıktır.

95 M. Necip Mutlu ve diğerleri, "Nokturnal Bruksizm ile Ruhsal Belirti Arası İlişki", *Türkiye Klinikleri Dış Hekimliği Bilimleri*, Ankara 1999, sayı: 5, s. 154.

96 Mücahit Öztürk ve diğerleri, "Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu'nda Metilfenidat ve Benlik Saygısı", *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, İstanbul 2000, sayı: 10, s. 139.

Katsayı Uygulaması

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı katsayı uygulamasının kendilerini gerçekleştirmeleri hususunda bir engelleme teşkil edip etmediğiyle ilgili soruya evet cevabı verdikleri için katsayı uygulaması ile denetim odağı arasında SPSS programında istatistiksel olarak bir veri elde edilememiştir. Fakat aynı zamanda öğrencilerin büyük çoğunluğunun yüksek benlik saygınlığı düzeyine sahip olmaları öğrencilerin kendilerinde engellenme duygusu yaratan bu durum ile *uzlaşarak* ilgili sorunu aştıkları şeklinde yorumlanabilir. Bilindiği gibi bizde engellenme yada çatışma yaratan durumlarla doğrudan başa çıkma yollarından birisi de uzlaşmadır.⁹⁷

Sonuç

2008-2009 eğitim-öğretim yılında Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 1. sınıfta eğitim gören öğrencilerinden anket formlarını cevaplamayı kabul eden 136 kişi üzerinde yapmış olduğumuz bu çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin %50'si yüksek, %46,3'ü orta ve %3,7'si de düşük benlik saygınlığı düzeyinde tespit edilmiştir. (Bkz. Tablo-2). Bu sonuçlar araştırmaya katılan öğrencilerin öz güvenlerinin yüksek, kendiyile barışık ve olumlu kişilik özelliklerine sahip olduklarını göstermektedir.

Çalışmada her ne kadar benlik saygınlığı düzeyini etkileyecek seviyede olmasa da üniversite giriş sınav sistemindeki katsayı uygulamasının öğrencilerin tamamı tarafından kendilerini gerçekleştirme hususunda kısıtlayıcı olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca literatürde benlik saygınlığı ile ilişkili olduğu varsayılan ve çalışmamızın bağımsız değişkenleri olan cinsiyet, yerleşim yeri, ekonomik durum, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, fiziksel özelliklerin değerlendirilmesi biçimi, lise mezuniyet notu, annenin mesleği, babanın mesleği, ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu, kardeş sayısı, ebeveynin hayatta olma durumu, babanın tutumu, annenin tutumu ve sağlık durumu ile benlik saygınlığı arasında SPSS programı kullanılarak yapılan analizlerde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanılmamıştır. Zira konu üzerinde yapılan farklı çalışmalarda

97 Uzlaşma, istediğimiz her şeye sahip olamayacağımızı ve diğer insanlardan da istediklerimizi yapmalarını bekleyemeyeceğimizi kabul etmedir. Bkz; Hökelekli, *Psikolojiye Giriş*, s. 221.

da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmamızın bu haliyle benlik saygınlığı konusunda yapılan literatüre anlamlı bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Adler, Alfred, *İnsan Doğasını Anlamak*, çev.: Deniz Başkaya, 2. bs., İlya Yay., İzmir 2003.
- Aktuğ, Taylan, *Ergenlerde Akran Baskısı ve Benlik Saygısının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin 2006.
- Altıntaş, E., "Öğretmen Yetiştiren Fakülte Öğrencilerinin Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşım Düzeylerini Etkileyen Bazı Faktörler", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1989.
- Altunbaş, Çetin, *Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas 2006.
- Andre, Christophe, Lelord, Francois, *Kendine Saygı*, çev.: İsmail Yergüz, 2. bs., İletişim Yay., İstanbul 2002.
- Aydın, F. Betül, "Benlik Kavramı ve Ben Şemaları", *Marmara Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, İstanbul 1996, c. 8, ss.41-47.
- Bacanlı, Hasan, *Gelişim ve Öğrenme*, Nobel Yay., Ankara 2001.
- Bakırcıoğlu, Rasim, *İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, Turhan Basımevi, Ankara 1994.
- , *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, 7. bs., Anı Yay., Ankara 2005.
- Baybek, Hülya, Yavuz, Seher, "Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi", *Muğla Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Muğla 2005, sayı: 14, ss., 73-95.
- Berndt, T. J., *Child Development*, 2nd Edit., WI: Brown & Benchmark, Madison 1997.
- Bilgin, Nuri, *İnsan İlişkileri ve Kimlik*, Sistem Yayıncılık, İstanbul 2001.
- Bruno, F. J., *Psikoloji Tarihinin Giriş*, çev.: Nesrin Hisli, Ege Üni. Edebiyat Fak. Yay., İzmir 1982.
- Budak, Selçuk, *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 2003.
- Cevher, Fatma Nilgün, Buluş, Mustafa, "Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı: Önemi ve Geliştirilmesi", *Akademik Dizayn Dergisi*, Denizli 2007, sayı: 2, ss.52-64.
- Critelli, Joseph W., *Person Growth and Effective Behavior*, CBS College Publishing, USA 1987.
- Cüceloğlu, Doğan, *İnsan ve Davranışı*, Remzi Kitabevi, 7. bs., İstanbul 1997.
- , *İnsan ve Davranışı*, 7. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul 1997.
- Çalıyurt, Okan, Molla, Sebahat ve arkadaşları, "Üniversite Öğrencilerinde Ramazan Dönemi Oruç Tutma Davranışının Benlik Saygısı, Sigara ve Alkol Kullanımına Etkisi", *Bağımlılık Dergisi*, Edirne 2005, Sayı: 6, ss., 3-8.
- Çeçen, A. Rezan, "Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunu Yordamada Bireysel Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu, Aile Bütünlük Duygusu ve Benlik Saygısı", *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, Çanakkale 2008, c. 1, sayı: 4, ss., 19-30.
- Çelikoğlu, C., *Boşanmanın Çocukların Benlik Saygısına Etkisinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara 1997.
- Çetin, Ceren Nilgün, *İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerin Empatik Beceri Düzeylerinin Ana Baba Tutumları ve Özsayı ile İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2008.
- Çuhadaroğlu, Füsün, *Adolesantlarda Benlik Saygısı*, Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üni. Tıp Fak., Psk. Böl., Ankara 1986.
- Deveci, Artuner ve Arkd., "Obez Hastalarda Psikopatoloji, Aleksitimi ve Benlik Saygısı", *Anatolian Journal of Psychiatry*, Sivas 2005, sayı: 6, ss.84-91.

- Eşer, Hatice, *Üniversite Öğrencilerinde Dini İnanç ve Benlik Saygısı İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2005.
- Gander, Mary, Gardiner, Hary W., *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Edit.: Bekir Onur, İmge Yay., İstanbul 2001.
- Geçtan, Engin, *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2000.
- Güçray, S. Sonay, *Çocuk Yuvasında ve Ailesi Yanında Kalan 9. 10. 11 Yaş Çocuklarının Öz-Saygı Gelişimini Etkileyen Bazı Faktörler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1989.
- Güney, Salih, *Davranış Bilimleri*, 4. bs., Nobel Yay., Ankara 2008.
- Hamilton N. G., "Benlik", çev.; Tunç Alkın, *Türk Psikiyatri Dergisi*, Ankara 1993, c., 4, sayı: 3, ss., 229-230.
- Hogg, Michael A., Vaughan, Graham M., *Sosyal Psikolojik*, çev.; İbrahim Yıldız, Aydın Gelmez, Ütopya Yay., Ankara 2006.
- Horney, Karen, *Nevrozlar ve İnsan Gelişimi: Öz Gerçekleştirme Kavgası*, çev.; Selçuk Budak, 4. bs., Öteki Yay., Ankara 1998.
- Hökekleli, Hayati, *Psikolojiye Giriş*, Düşünce Kitabevi Yay., Bursa 2008.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem, *İnsan ve İnsanlar*, Evrim Basım-Yayın Dağıtım, 8. bs., İstanbul 1988.
- Kahle, L. R., "Low Adolescent Self-Esteem Leads to Multiple Interpersonal Problem, Journal of Personality Social Psychology, Yıl: 1980, Sayı: 39, s, 496-502.
- Karaoğlan, Bahattin, *Boşanmanın Gencin Kişiliğine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 1997.
- Kılıç, Esra ve Arkd., "Kalıcı Ostomi Ameliyatının Beden Algısı, Benlik Saygısı, Eş Uyumu ve Cinsel İşlevler Üzerine Etkisi", *Türk Psikiyatri Dergisi*, Ankara 2007, c. 4, sayı: 18, ss. 302-310.
- Kılıççı, Yadiğar, *Okulda Ruh Sağlığı*, 2. bs., Anı yayıncılık, Ankara 1992.
- Kodama, K., Noda, S., "Binge-eating in Simple Obesity", *Nippon Rinsho*, U.S.A. 2001, sayı: 59, ss., 586-590.
- Köknel, Özcan, *Kişilik*, Altın Kitaplar Yay., İstanbul 1984.
- Kulaksızoğlu, Adnan, *Ergenlik Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1999.
- Kuşat, Ali, "Eğitim ve Dinin Benlik Gelişmesiyle İlişkisi", *Erciyes Üni. İlahiyat Fak. Dergisi*, Kayseri 2001, sayı: 11, ss. 97-103.
- Maşrabacı, Tülay, *Hacettepe Üniversitesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1994.
- Mutlu, M. Necip ve Arkd., "Nocturnal Bruksizm ile Ruhsal Belirti Arası İlişki", *Türkiye Klinikleri Dış Hekimliği Bilimleri*, Ankara 1999, sayı: 5, ss., 154-158.
- Özdemir, Nurgül, *Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Fobi İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki ve Etkileyen Faktörler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Ü Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep 2004.
- Özmen, Ferihan, *Algılanan Aile İçi İletişim Biçimlerinin Ergenlerin Benlik Saygısına Etkisi ve Bir Uygulama Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 2007.
- , ve diğerleri, "Lise Öğrencilerinde Umutsuzluk ve Umutsuzluk Düzeyini Etkileyen Etkenler", *Anatolian Journal of Psychiatry*, Sivas 2008, sayı: 9, ss., 8-15.
- Öztürk, Mücahit ve Arkd., "Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu'nda Metilfenidat ve Benlik Saygısı", *Klinik Psikiyatri Bülteni*, İstanbul 2000, sayı: 10, ss., 139-143.
- Öztürk, Sevdâ, *Anne-Babası Boşanmış 9-13 Yaşlarındaki Çocuklar İle Aynı Yaş Grubundaki Anne-Babası Boşanmamış Çocukların Benlik Saygısı ve Kaygı Düzeyleri İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2006.
- Özyürek, Mehmet, *Bireysel Farklılıkları İnceleme Yaklaşımları*, Kök Yay., Ankara 2005.
- Pişkin, Metin, *İlköğretimde Rehberlik*, Editör: Y. Kuzgun, 4. bs., Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2000.

- Plummer, D., *Helping Children to Build Self-Esteem: A Photocopiable Activities Book*, Kingsley, J. Publishers, London 2001.
- Polat, Ayşe, *Düzce İlindeki Hemodiyaliz Hastalarının Beden İmajı ve Benlik Saygısı Düzeylerinin Belirlenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Düzce 2007.
- Rosenberg, Morris, *Society and the Adolescent Self-Image*, NJ: Princeton University Pres, Princeton 1965.
- , *Society and the Adolescent Self-Image*, Princeton University Press, New Jersey 1965.
- Sayar, Kemal ve Ark., "Kronik Ağrı Hastalarında Öfke, Benlik Saygısı ve Aleksitimi", *Klinik Psikiyatri*, Ankara 2001, Sayı: 2, ss., 36-42.
- Sayıl, Işık, "Olağanüstü Koşullarda Krize Müdahalenin Yeri ve Önemi", *Kriz Dergisi*, Ankara 1992, c.1, sayı:1. ss. 4-7.
- Suner (İkiz), F. Ebru, *Farklı Liselerdeki Ergenlerin Benlik Saygısı, Akademik Başarı ve Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2000.
- Tan, Hasan, "Akademik Psikolojide Ego veya Benlik (Self) Kavramı", *Hacettepe Üni. Sos. Bil. Dergisi*, Ankara 1970, c. 2, sayı: 1, Yıl: 1970.
- Taylor, Shelley E., Peplau, Letitia Anne, *Sosyal Psikoloji*, çev.: Ali Dönmez, İmge Kitabevi Yay., Ankara 2007.
- Telch, C.F., Angros, W.S., , "Obesity, Binge Eating and Psychopathology: Are They Related?", *International Journal of Eat Disorder*, U.S.A. 1994, sayı: 15, ss., 53-61.
- Topses, Gürsen, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, 2. Baskı, Nobel Yay., Ankara 2006.
- Yüksekkaya, Selda, *Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Ü, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir 1995.
- Uçar, Tuba, Uzun, Özge, "Meme Kanseri Kadınlarında Mastektominin Beden Algısı, Benlik Saygısı ve Eş Uyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi", *Meme Sağlığı Dergisi*, Aydın 2008, cilt: 4, sayı: 3, ss., 162-168.
- Yavuzer, Haluk, *Okul Çağı Çocuğu*, Remzi Kitabevi, Ankara 2003.
- Yıldız, Aynur, *Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Hemşire, Ebe ve Sağlık Memurlarının Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniverstesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2006.
- Yılmaz, S., *Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyi Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum 2000.